

УДК 351.746.2

ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

О. В. Головченко

студентка 1 року магістратури, група ПР-51м, навчально-науковий інститут права
Науковий керівник – к.пед.н., доц. В. І. Гришко

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті проаналізовано основні положення проекту Закону про приватну детективну діяльність 2020 року. Визначено його основні сильні та слабкі сторони. Доведено, що законодавча неврегульованість приватної детективної діяльності одна із найголовніших проблем приватних детективів та окреслено перспективи її правового регулювання.

Ключові слова: приватна детективна діяльність, законопроект, правове регулювання, приватний детектив, права людини.

В статье проанализированы основные положения проекта Закона о частной детективной деятельности 2020 года. Определены его основные сильные и слабые стороны. Доказано, что законодательная неурегулированность частной детективной деятельности одна из главных проблем частных детективов и намечены перспективы ее правового регулирования.

Ключевые слова: частная детективная деятельность, законопроект, правовое регулирование, частный детектив, права человека.

The article analyzes the main provisions of the draft law on private detective activity of 2020. Its main strengths and weaknesses have been identified. It is proved that the legislative lack of regulation of private detective activity is one of the main problems of private detectives and the prospects for its legal regulation are outlined.

Keywords: private detective activity, bill, legal regulation, private detective, human rights.

На сьогодні в Україні правовий статус приватних детективів не є врегульованим законодавчо, але фактично приватною детективною діяльністю давно займаються не лише фізичні особи, а й юридичні. За неофіційними даними в регіонах країни функціонують декілька тисяч приватних детективів і приватних детективних агентств. Слід відзначити, що послуги таких організацій користуються досить широким попитом, про що свідчать численні відгуки клієнтів, залишені на сайтах таких агентств. Вважаємо, що легалізація приватної детективної діяльності дозволить поставити її під контроль держави, оскільки в умовах законодавчого вакууму діяльність детективів може набувати ознак шахрайства та фіктивного підприємництва.

Цьому питанню присвячено ряд наукових праць сучасних дослідників. Зокрема, В. Цимбалюка (підручник), А. Мулявки (дисертаційне дослідження), В. Гришко (наукові публікації). Ряд авторів (М. Семенишин, В. Бесчастний, С. Вітвіцький, С. Бичін, Є. Назимко) у 2020 році видали монографію «Детективна діяльність в механізмі запобігання злочинності». Проте, правове закріплення детективної діяльності в Україні досі лишається поза увагою законодавців.

Мета статті – проаналізувати особливості правового регулювання приватної детективної діяльності в Україні, визначити слабкі та сильні сторони Законопроекту про приватну детективну діяльність № 3010 від 04.02.2020 р

Приватна детективна діяльність має бути врегульованою законом, що дозволить оптимально використовувати її для збільшення можливості громадян та юридичних осіб у захисті своїх законних прав та інтересів. На сьогодні зроблені прогресивні кроки у визначенні загальних правових засад організації приватної детективної діяльності в Україні, що є одним з шляхів забезпечення конституційних гарантій людини та громадянина на захист своїх законних прав та інтересів.

У законопроекті № 3010 визначено поняття приватної детективної діяльності як незалежної професійної діяльності приватного детектива або діяльності детективного агентства щодо надання замовникам приватних детективних послуг з метою забезпечення захисту їх прав та законних інтересів на платній договірній основі [1].

Для здійснення приватної детективної діяльності, як специфічного виду підприємницької діяльності, приватний детектив повинен бути наділений комплексом прав та обов'язків. Приватний детектив має бути альтернативою державним правоохоронним органам, надавати істотну допомогу місцевим правоохоронним органам у боротьбі з організованою злочинністю, порушеннями громадського порядку, промисловим шпигунством, шахрайством у бізнесі.

У зв'язку з відсутністю законодавчого врегулювання їх статусу, відсутністю чітких прав та обов'язків, багато з них не мають можливості легалізувати свою діяльність. На даний час склалась парадоксальна ситуація, а саме: приватні детективи діють в рамках законодавства, сплачують податки, але водночас самі змушені завуальювати свою діяльність. Так, наприклад, окремі детективні агентства займаються видавничою діяльністю, або для отримання інформації проводять журналістські розслідування.

Також, детективні агентства реєструються як консалтингові компанії, консультативні, юридичні фірми, охоронні агентства чи адвокатські контори. З юридичної точки зору в Україні, насамперед, через відсутність відповідного законодавства, можна говорити, що заборонена не детективна діяльність в цілому, а деякі її складові. Так, ст. 32 Конституції України забороняє будь-яке втручання в особисте і сімейне життя громадян України та не допускає використання конфіденційної інформації про людину без її згоди.

Законодавча неврегульованість приватної детективної діяльності – одна із найголовніших проблем приватних детективів. Вона, в свою чергу, породжує безліч проблем як для самих приватних детективів (відсутність чітких критеріїв для визначення якості підготовки приватних детективів, неможливість виконувати на належному рівні свої функції і завдання), так і для людей, оскільки неврегульованою залишається оплата послуг приватних детективів, внаслідок чого люди змушені платити досить значні грошові кошти за надані послуги.

Наявність закону, який спеціально регулює правовідносини у сфері детективної діяльності, буде:

- 1) сприяти забезпеченню єдиної державної політики у детективній діяльності;
- 2) здійснювати державний контроль за правомірним використанням вогнепальної зброї і спеціальних засобів приватними детективами та співробітниками детективних агентств,
- 3) створювати умови для розвитку ринку приватних детективних послуг,
- 4) перешкоджати входженню в ринок некваліфікованих суб'єктів приватної детективної діяльності, захисту прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб.

Приватні детективи при належному законодавчому регулюванні повинні стати серйозною підтримкою в такій важливій справі, як забезпечення безпеки. Але приватні детективи не повинні замінювати чи виконувати повністю функції державних правоохоронних

органів. Саме тісна співпраця цих суб'єктів, відповідно до повноважень, визначених в законах, сприятиме розвитку системи захисту інтересів фізичних та юридичних осіб в Україні.

Одним із шляхів вирішення проблем запровадження приватної детективної діяльності в Україні є прийняття відповідного закону.

Баланс між конституційними правами людини (право на свободу та особисту недоторканість, гарантія таємниці телефонних розмов, листування, кореспонденції тощо) та можливостями приватної детективної діяльності із збору, перевірки та використання інформації про таку людину (приватна детективна діяльність може суттєво порушувати ці конституційні гарантії).

Згідно з законопроектом, детективи в багатьох аспектах будуть наділені правами, аналогічними повноваженням адвоката. Наприклад: - отримують право звертатися із запитом до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також до фізичних осіб; - за згодою підприємств, установ, організацій у визначеному обсязі ознайомлюватися на підприємствах, в установах, організаціях з необхідними для здійснення приватної детективної (розшукової) діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом; - отримувати на договірній основі письмові висновки та усні консультації фахівців та експертів з питань, що потребують спеціальних знань [1].

Крім того, детективи отримують такі «специфічні» права, як можливість проводити зовнішній огляд споруд, приміщень, інших об'єктів, доступ до яких не обмежений, чи здійснювати кіно- і фотозйомку, відео- та аудіозапис у службових приміщеннях за письмовою згодою осіб, стосовно яких вони здійснюються. Але це може робити будь-який громадянин.

А ось реально корисних прав, як-от доступ до детальної інформації про безвісти зниклих осіб чи викрадені твори мистецтва, не передбачено.

Єдина, хоч трохи цікава норма, – це право здійснювати зовнішнє спостереження. Але лише на відкритій місцевості, у громадських місцях та на транспорті за рішенням уповноважених осіб у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

У законопроекті № 3010 відсутня норма про право приватних детективів збирати докази. Відповідно до КПК, збирання доказів може здійснюється сторонами кримінального провадження, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження. Це має право робити адвокат, але не приватний детектив [2].

Приватний детектив не належить до переліку суб'єктів, визначених у статтю 93 КПК України, які мають право збирати докази в кримінальному провадженні. Вважаю, що цей недолік потрібно усунути шляхом внесення змін до зазначеної статті КПК України.

Отже, запропонований проєкт не надає детективам будь-якого ефективного чи нового інструменту збирання доказів. Загалом ідея запровадження детективів цілком непогана, враховуючи завантаження правоохоронних органів кримінальними справами, однак для того, щоб детективи стали дійсно ефективними, потребує доопрацювання.

1. Проект Закону про приватну детективну діяльність № 3010 від 04.02.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68051 (дата звернення: 30.04.2021). 2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 30.04.2021).